

POLICIJSKO POSTUPANJE I SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Primljeno: listopad 2012.

IVAN MATIJA*

Prikaz sudske presude koja posredno ili neposredno dodiruje policijsko postupanje

U okviru rubrike Policijsko postupanje i sudska praksa Europskog suda za ljudska prava, u broju 2/12. časopisa Policija i sigurnost obrazložili smo potrebu i važnost sažetoga prikazivanja pojedinih presuda Europskog suda za ljudska prava (u nastavku teksta ESLJP), u kojima se, posredno ili neposredno, spominje i ocjenjuje postupanje policije. Za ovaj broj odabrali smo dvije presude koje se odnose na Republiku Hrvatsku.

1. PRESUDA ESLJP U PREDMETU *D. J. PROTIV HRVATSKE*

1.1. Okolnosti predmeta

U analiziranoj presudi¹ ESLJP u biti se razmatralo pitanje neučinkovitosti istrage. U odnosu na konkretan predmet, provedena su tri postupka.

1.1. Istražni postupak

Istražni postupak pokrenut je na inicijativu podnositeljice koja je tvrdila da ju je na brodu E., dok se isti nalazio na vezu u luci M. silovao D. Š. koji je zajedno s njom bio zaposlen na tom brodu.

Nakon što su policijski službenici, F. C. i I. Z., uzeli izjave od osoba koje su se u kritično vrijeme nalazile na tom brodu, i nakon što je proveden ginekološki pregled podnositeljice, nadležno državno odvjetništvo zatražilo je pred Županijskim sudom S. istragu zbog sumnje da je D. Š. silovao podnositeljicu.

Potom je osumnjičenika D. Š. ispitao istražni sudac S. G., koji je nakon uvida u činjenični supstrat spisa donio odluku u kojoj je utvrdio da se ne slaže s nastavkom

---

* dr. sc. Ivan Matija, sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske.

¹ Presuda od 24. srpnja 2012., prema zahtjevu br. 42418/10.

istrage. Između ostalog sudac je sa sigurnošću ocijenio i utvrdio da se podnositeljica te sporne večeri opila, te da je remetila mir na brodu. Na kraju je sudac zaključio da iz spisa nedvojbeno proizlazi da podnositeljica ni u jednom trenutku nije bila nasamo sa D. Š.

Predmet je zatim 24. kolovoza 2007. proslijeđen izvanraspravnom vijeću Županijskog suda S. koje je nakon razmatranja predmeta naložilo istom istražnom sucu nastavak istrage.

U nastavku postupka, istražni sudac je, između ostalog, ispitaio svjedoke koji su se u to kritično vrijeme nalazili na brodu E., a podnositeljica je obavila još nekoliko medicinskih pretraga. Također, podnositeljica je sama policiji donijela haljinu koju je nosila na sebi te sporne večeri tražeći da se provede forenzično vještačenje, što tijekom cijelog prethodnog postupka nije bilo provedeno. Osim toga, nadležno državno odvjetništvo zatražilo je izuzeće istražnog suca, o čemu također nije odlučeno.

Istražni sudac je 11. ožujka 2008. godine odbio prijedlog državnog odvjetništva da se ispita svjedok V. M. (koji je tvrdio da je pronašao materijalni dokaz – podnositeljici donje rublje koje joj je navodno strgnuto sporne večeri), jer isti nije bio dostupan. Povodom žalbe državnog odvjetnika, navedenu odluku je potvrdilo izvanraspravno vijeće ocijenivši da iskaz tog nedostupnog svjedoka ionako nije relevantan za cjelinu postupka.

Istražni sudac je povodom odluke državnog odvjetništva, 9. travnja 2008. godine donio odluku o odustanku od kaznenog progona protiv D. Š. zbog nedostatka dokaza, te obustavio kazneni postupak.

1.1.2. Podnositeljica je preuzela kazneni progon

Podnositeljica je preuzela kazneni progon 28. travnja 2008. godine te podnijela optužnicu protiv D. Š. pred Županijskim sudom S.

Istodobno je podnijela i zahtjev za pravnu pomoć koja joj je međutim, odbijena uz obrazloženje da se pravna pomoć ne odobrava za kazneni progon te da navedeni postupak nije suštinski važan za podnositeljicu budući da nije podnijela tužbu za naknadu štete.

Nakon što je podnositeljica obavijestila sud da zbog nedostatka materijalnih sredstava ne može nastaviti s postupkom protiv D. Š., Županijski sud je obustavio postupak.

Povodom podnositeljici telefonske prijave, 5. studenoga 2007. godine pokrenut je disciplinski postupak protiv policijskih službenika F. C. i I. Z. U tome postupku utvrđeno je da su navedeni policijski službenici, prilikom ispitivanja na brodu propustili provesti: očevid *in situ*, detaljno ispitivanje podnositeljice, izuzeti podnositeljčinu odjeću koju je nosila kritičnog događaja, te na odgovarajući način ispuniti potrebne formulare, čime su počinili tešku povredu službene dužnosti zbog nemarnog postupanja u obavljanju službene dužnosti. Kažnjeni su oduzimanjem određenog dijela plaće.

1.2. Prigovor

Podnositeljica tvrdi da istraga, pokrenuta povodom njezine tvrdnje da je bila silovana, nije bila detaljna, učinkovita niti neovisna, te da u tom smislu nije imala na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo. Smatra da su joj povrijeđena prava zajamčena

člancima 3., 8. i 13. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.² (U daljnjem tekstu – Konvencija).

1.3. Ocjena ESLJP članci 3. i 8. Konvencije

ESLJP napominje da silovanje predstavlja ponašanje suprotno članku 3. Konvencije, a mjerodavna načela koja se odnose na postojanje pozitivne obveze kažnjavanja silovatelja i provođenja istrage, obrazložio je u predmetu *M. C. protiv Bugarske* (br. 39272/98, ECHR 2003. - XII.).

ESLJP pri tome naglašava da je osnovna obveza država osigurati pravo da se ne bude izložen ponašanju suprotnom člancima 3. i 8. Konvencije, odnosno, u kontekstu ovog predmeta, napadima na osobni integritet, formiranjem odgovarajućih pravnih i upravnih okvira koji će obeshrabriti počinjenje kaznenih djela protiv osobe, a sve podržano sustavom za provođenje prava koji će prevenirati, suzbijati i kažnjavati kršitelje navedenih propisa.

Za potrebe ovog predmeta, ESLJP je zaključio da je potrebno ocijeniti jesu li osporeni propisi i pravna praksa te posebno postupanje domaćih tijela u skladu s procesnim odredbama kao i način na koji je kaznenopravni mehanizam primijenjen u konkretnom predmetu, bili manjkavi do razine koja predstavlja povredu pozitivne obveze države u smislu članaka 3. i 8. Konvencije.

Nadalje, ESLJP ponavlja da Konvencija državama članicama ne nalaže na koji način treba osigurati učinkovitu primjenu Konvencije unutar nacionalnog prava. Izbor odgovarajućeg načina za ostvarenje navedenog, povjeren je u načelu domaćim vlastima koje su u kontinuiranom kontaktu s vitalnim silama svojih zemalja i stoga su u boljem položaju da mogu ocijeniti mogućnost i sredstva koja pruža njihov domaći pravni sustav. Saniranje povreda prava iz Konvencije (priznanje da se radi o povredi i odgovarajuće obeštećenje) na nacionalnoj razini obično je rezultat iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova.

Prema ocjeni ESLJP, disciplinski postupak koji je proveden zbog propusta u obavljanju službene dužnosti i u kojem su utvrđeni propusti policijskih službenika F. C. i I. Z. da na zadovoljavajući način provedu inicijalno policijsko ispitivanje, odnosno prikupljanje dokaza, vezano za podnositeljčine tvrdnje o silovanju, predstavlja priznanje (države) da je početni stadij istrage u vezi s podnositeljčinim tvrdnjama bio manjkav i nedostajala joj je potrebna detaljnost.

---

² **Članak 3. Konvencije:** Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Članak 8. Konvencije: 1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja. 2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Članak 13. Konvencije: Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Vidi šire u: Maričić, D., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s napomenama i sudskom praksom, Zagreb, Novi informator, 2007.

Osim toga, ESLJP je uzeo u obzir da je podnositeljica imala zakonsku mogućnost tražiti naknadu štete od države za propuste državnih službenika, odnosno za povredu službene dužnosti, međutim, da navedeno ne može udovoljiti zahtjevima učinkovite istrage.

Dakle, iako je ESLJP uzeo u obzir da su policijski službenici sankcionirani zbog propusta u početnom stadiju istrage te da u tom smislu podnositeljica može tražiti naknadu štete od države, ESLJP je zaključio da podnositeljica usprkos tome i dalje može tvrditi da je žrtva povrede prava zajamčenih Konvencijom. Naime, ESLJP napominje da početne manjkavosti uvijek imaju utjecaj na učinkovitost cijele istrage. Osim na početni stadij, podnositeljica se žalila i na učinkovitost daljnjeg stadija istrage u odnosu na izvođenje određenih dokaza (forenzično ispitivanje odjeće, iskaz svjedoka) kao i na ponašanje istražnog suca S. G.

U odnosu na istražnog suca, ESLJP je uzeo u obzir da se sudac S. G. protivio pokretanju istrage u odnosu na podnositeljicine tvrdnje da ju je silovao D. Š., pri čemu je sudac očitovao izrazito neslaganje sa podnositeljicinim ponašanjem te sporne večeri, odnosno činjenicom da je bila pod utjecajem alkohola.

U tom smislu, ESLJP, između ostalog naglašava da činjenica da je navodna žrtva silovanja bila pod utjecajem alkohola ili drugih okolnosti koje se odnose na ponašanje žrtve ili njezinu osobnost, ne može osloboditi vlast obveze provođenja učinkovite istrage.

Osim toga, ESLJP naglašava da neće svaki slučaj u kojem je istražni sudac na početku izrazio svoje neslaganje s provođenjem istrage, pa kasnije nastavio voditi istragu, dovesti u pitanje njegovu nepristranost, već da se ona procjenjuje s obzirom na okolnosti konkretnog predmeta.

ESLJP je posebnu težinu stavio na izjavu istražnog suca "da kaznena prijava i dokumentacija u spisu sa sigurnošću ukazuju da podnositeljica ni u jednom trenutku nije bila sama sa osumnjičenikom ...". U tom smislu, ESLJP smatra da tako snažno definirana izjava u kombinaciji s naglaskom na podnositeljicino ponašanje dovodi u pitanje sudačku objektivnost i nepristranost u nastavku vođenja istrage.

U tom kontekstu ESLJP podredno napominje da istražni sudac u nastavku istrage nije proveo potrebne radnje kako bi osigurao dokaze (očevid, forenzično vještačenje, ispitivanje svjedoka), niti je domaća vlast odgovorila na podnositeljicine tvrdnje vezane za pristranost istražnog suca.

Svi navedeni objektivni propusti tijekom istrage, smatra ESLJP, ukazuju na pasivno ponašanje u odnosu na trud da se na odgovarajući način ispituju podnositeljicine optužbe za silovanje.

Stoga je došlo do *povrede procesnog aspekta članaka 3. i 8. Konvencije*.

1.3.1. Članci 13. i 14.

ESLJP je podredno zaključio da s obzirom na utvrđenja vezana uz članke 3. i 8. Konvencije, nije potrebno posebno ispitivati podnositeljicine prigovore vezane za članak 13. (djelotvorno pravno sredstvo) i članak 14. (zabrana diskriminacije po spolu) Konvencije.

1.3.2. Dosuda neimovinske štete

ESLJP je dosudio podnositeljici neimovinsku štetu za povredu prava zajamčenih Konvencijom u iznosu od 12.500,00 eura. Za troškove i izdatke u postupku pred domaćim tijelima i ESLJP podnositeljici je dosuđen iznos od 850,00 eura koji je podnositeljica primila putem pravne pomoći Vijeća Europe.

1.4. Zaključak

Ova presuda ESLJP³ u kojoj je utvrđena povreda procesne naravi, pri čemu je predmet slučaja s pravnog i procesnog aspekta relativno jednostavan i/ili nezahtjevan, ukazuje na potrebu profesionalnog pristupa svakom, pa i najjednostavnijem predmetu.

2. PRESUDA ESLJP U PREDMETU *M. M. PROTIV HRVATSKE*

U presudi povodom Zahtjeva br. 62726/10⁴ ESLJP je donio odluku u predmetu *M. protiv Hrvatske* kojom je zahtjev gospođe M. M. proglasio nedopuštenim *ratione temporis*.

Podnositeljica je naime, tužila Republiku Hrvatsku zbog toga što je smatrala da su joj državna tijela (prije svega policija, državno odvjetništvo i sudovi), povrijedila pravo iz članka 2. Konvencije⁵, odnosno da Republika Hrvatska nije vodila učinkovitu istragu vezanu uz ubojstvo njezinog supruga 1993. godine.

ESLJP je prije svega istaknuo da Republika Hrvatska ne može biti odgovorna za činjenične događaje prije stupanja na snagu Konvencije u odnosu na nju (5. studeni 1997.). Međutim, ESLJP je ponovio kako postupovna obveza iz članka 2. Konvencije predstavlja odvojenu i samostalnu dužnost država.

Nadležnost ESLJP proteže se stoga na cijelo razdoblje u kojem se od Republike Hrvatske moglo očekivati da poduzme mjere u cilju rasvjetljavanja smrti B. M. te otkrivanja počinitelja.

U tom svjetlu, ESLJP je naglasio kako je policija već istog dana došla na mjesto događaja te da je poduzela niz radnji u okviru kriminalističke obrade/kriminalističkog istraživanja (očevid, upotreba psa tragača, ispitivanje svjedoka, forenzična analiza materijalnih tragova). U tom smislu poduzete radnje mogu se smatrati učinkovitim i promptnom istragom. Većina radnji koje su poduzete u cilju otkrivanja počinitelja, obavljena je nedugo

---

³ Presuda će postati konačna dana 24. listopada 2012. godine ukoliko niti jedna strana ne podnese zahtjev za ispitivanjem presude pred Velikim vijećem ESLJP. Smatrajući da u navedenoj presudi postoji nekoliko očitih pogrešaka, zastupnica RH uputila je ESLJP zahtjev za ispravak pogrešaka, u skladu s pravilom 81. Poslovnika ESLJP. (Nap. n.)

⁴ Presuda od 5. lipnja 2012. temeljem zahtjeva br. 62726/10.

⁵ **Članak 2. Konvencije:** 1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kazneno djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom. 2. Nije u suprotnosti s odredbama ovog članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna: a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja; b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprečavanju bijega osobe zakonito lišene slobode; c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

Vidi šire u: Maričić, D., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s napomenama i sudskom praksom, Zagreb, Novi informator, 2007.

nakon događaja, a svakako prije stupanja na snagu Konvencije. Kako ni nakon stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku nije došlo do novih informacija o predmetnom događaju, koje bi otkrile nove tragove ili usmjerile istragu u novom pravcu, ESLJP je istaknuo kako je Republika Hrvatska glavne mjere i istražne radnje poduzela prije 5. studenog 1997. te da je o tome obavijestila i podnositeljicu.

Stoga je ESLJP zaključio kako je prigovor podnositeljice glede navodne povrede postupovnog prava iz članka 2. Konvencije *ratione temporis* nedopušten.

Komparativno gledano, i neovisno o činjeničnom supstratu ovih predmeta i presuda, možemo zaključiti da je u ovom, daleko zahtjevnijem i složenijem slučaju policija profesionalno odradila svoj dio posla.